

AANBEVELINGEN VOOR EEN GRONDSTOFFENSTRATEGIE DIE RECHTVAARDIGHEID EN GELIJKWAARDIGHEID CENTRAAL STELT.

Oktober 2022

Wereldwijd werkt ActionAid al jaren met gemeenschappen, met name vrouwen, die gevolgen ondervinden van grondstoffenwinning, om voor hun rechten op te komen. De grondstoffensector brengt voor gemeenschappen in het mondiale Zuiden vaak meer nadelen dan voordelen met zich mee. Lucht-, water- en landvervuiling, uitbuiting, landroof en (gender gerelateerd) geweld zijn gevolgen van mijnbouw waar gemeenschappen mee moeten leven. De Nederlandse grondstoffenstrategie kan toewerken naar minder negatieve impact op gemeenschappen en vrouwen, die het hardst geraakt worden door gevolgen van grondstofwinning en handel. ActionAid deelt graag aanbevelingen die moeten bijdragen aan een Nederlandse grondstoffenstrategie die mensenrechten waarborgt en de ongelijkheid in de grondstoffensector niet vergroot, maar juist verkleint.

Naast de impact en aanpak van klimaatverandering, stelde de COVID-19 pandemie en de oorlog in Oekraïne bloot hoe afhankelijk landen van elkaar zijn en hoe kwetsbaar deze afhankelijkheid is. Grondstoffen in de breedste zin staan centraal in al deze uitdagingen. Voor olie en gas is Nederland nog sterk afhankelijk van landen zoals Rusland & Qatar. En voor de transitie naar duurzame energiebronnen zoals windmolens, zonnepanelen en oplaadbare voertuigen zijn we afhankelijk van de beschikbaarheid van verschillende kritieke metalen en mineralen uit landen zoals Congo, Zuid-Afrika, Chile en China. Het is daarom relevant en noodzakelijk dat Nederland haar strategie en positie in de wereld bepaalt ten aanzien van de huidige uitdagingen die nauw verbonden zijn met de beschikbaarheid van en controle over grondstoffen in Nederland en daarbuiten.

Een keerzijde van grondstoffenwinning en handel is echter dat gemeenschappen in landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika (het mondiale Zuiden) die de wereld voorzien van grote hoeveelheden aan grondstoffen in de meeste gevallen economisch en sociaal niet profiteren van hun bodemschatten. Integendeel, lokale gemeenschappen, met name vrouwen, krijgen geen banen in de industrieën; worden van hun land onteigend voor mijnbouw; moeten het doen met watervoorzieningen die vervuild of volledig uitgebuit zijn en riskeren ziekte door de uitstoot van afvalstoffen. De handelsrelaties die ten grondslag liggen aan het verkrijgen van grondstoffen, zijn vaak ook monetaire een slechte deal voor deze landen. De landen die

de grondstoffen hebben kennen ook een hoge mate van politieke instabiliteit en corruptie. Dit maakt deze landen vatbaarder voor (gewapende) conflicten voor de exploitatie en beheer van de grondstoffen, vooral nu de hele wereld heel snel opzoek is naar heel veel grondstoffen voor de energietransitie.

De grondstoffenstrategie biedt kansen voor Nederland om de economische, ecologische en sociale uitdagingen die zich voordoen en die onderling verbonden zijn op een geïntegreerde manier aan te pakken. Specifiek moet er aandacht zijn voor rechtvaardig en eerlijk beleid ten aanzien van het verkrijgen en beheren van grondstoffen uit het mondiale Zuiden. Nederland moet mens en milieu centraal stellen in het nieuwe grondstoffenbeleid. De onderstaande aanbevelingen zijn voorstellen voor hoe Nederland dat kan doen.

AANBEVELINGEN:

- **Betrek gemeenschappen, met name vrouwen, die het hardst geraakt worden door de grondstoffensector, in besluitvorming over deze sector.** Motiveer ook partnerlanden om dit te doen. De actieve betrokkenheid van vrouwen, lokale en inheemse gemeenschappen bij de keuzes die worden gemaakt met betrekking tot de grondstoffen, op basis van de principes van Free Prior and Informed Consent (FPIC), zal de effectiviteit van het beleid vergroten en ook voor meer lokale draagvlak zorgen. Inclusief beleid creëert kansen voor hen die niet eerder hebben kunnen profiteren en meebeslissen in deze sector. **Werk hierin bijvoorbeeld samen met Nederlandse ambassades in het mondiale Zuiden en met lokale maatschappelijke organisaties.**
- Economische vooruitgang voor Nederland door de invoer en het gebruik van fossiele brandstoffen en andere grondstoffen heeft negatieve gevolgen veroorzaakt voor mens en milieu in het mondiale Zuiden. De relatie tussen grondstofrijke landen en Nederland is niet altijd gelijkwaardig en zelfs extractief geweest. Er is nu een kans om toe te werken naar gelijkwaardige relaties:
 - Zet in deze, mineraal intensieve, energietransitie de echte kosten en baten van grondstoffenwinning uiteen en reken dus ook impact op mens en milieu mee bij het ontwikkelen van inclusief beleid dat niemand achterlaat. Duurzame ontwikkeling mag niet eendimensionaal en onevenredig zijn. **Investeer daarom in beleid dat voortuitgang voor alle partijen zal creëren. Dit moet gebeuren op basis van hoogwaardige mensenrechtenstandaarden, respect en solidariteit ongeacht wat andere landen zoals China en de VS doen die niet dezelfde waarden onderschrijven.** De noodzaak om grondstoffen te verkrijgen voor onder meer de energietransitie, mag Nederland niet in de weg staan om een voorvechter te zijn en te blijven voor eerlijke en gelijkwaardige (handels)relaties.

- Werk met nationale regeringen en lokale autoriteiten in grondstofrijke landen in het mondiale Zuiden om te **zorgen voor alternatief werk, onderwijs en trainingen om gemeenschappen in staat te stellen in hun levensonderhoud te voorzien ongeacht de ontwikkelingen in de grondstoffensector.**
- **Werk als Nederlandse overheid samen op verschillende ministeries waar grondstoffen (fossiele brandstoffen, biobrandstoffen, metalen en mineralen) een centrale rol spelen.** Dit zal zorgen voor beleidscoherentie en meer impact. De leveringszekerheid van grondstoffen, een circulaire economie en CO2-emissies vermindering, zijn allemaal onderwerp die ook verband houden met mensenrechtenschendingen en milieuschade en dus coherent beleid vereisen. De ministeries van Economische Zaken en Klimaat, Buitenlandse Zaken, Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn onder meer relevant als het gaat om het aanpakken en minder schadelijk maken van de Nederlandse grondstoffenvoetafdruk in het mondiale Zuiden.
- **Garandeer gender-responsieve internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) met nationale wetgeving op basis van UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) en de OESO-richtlijnen.** Pak bedrijven die mensenrechten schenden en milieuschade toebrengen hard aan omdat ze er nu vaak mee weg komen zonder gevolgen. Deze rechtenschendingen raken iedereen, maar vrouwen nog altijd meer. Het is daarom essentieel dat IMVO-wetgeving gender responsief is.
- De grondstoffen moeten op een minder destructieve manier worden gewonnen. **Motiveer en prioriteer in Nederland, Europa en in het mondiale Zuiden mijnbouwbenaderingen die de sociale, milieu- en klimaateffecten minimaliseren.** Eerdere methoden moeten worden heroverwogen en Nederland moet investeren in minder schadelijke en meer inclusieve manieren om mineralen en metalen te winnen. **Dit kan door circulaire oplossingen en technologieën te ontwerpen die het totale verbruik van grondstoffen verminderen, hergebruik vergroten en de CO2-voetafdruk van de sector verkleinen.**
- **Zorg ervoor dat de kritieke metalen en mineralen een wereldwijde energietransitie stimuleren voor alle landen, niet alleen voor ontwikkelde landen, zoals Nederland.** Dit omvat het zorgen voor wereldwijde steun en investeringen om landen in staat te stellen sterkere economieën en werkgelegenheid te ontwikkelen, bijvoorbeeld door verwerking van mineralen in het land en lokale inkoop. Stop ook de investering in schadelijke fossiele branden in Nederland en daarbuiten.

Voor vragen of meer informatie kunt u contact opnemen met Sophie Kwizera (sophie.kwizera@actionaid.org), Adviseur Natural Resources and Just Transition bij ActionAid.